

РУМУНІЯ: УКРАЇНІСТИКА 2020—2021. ПОДІЇ. ФАКТИ

Румунська україністика, яка передбачає видання книжок письменників обох країн, критичні та історико-літературні розвідки з різних питань українського красного письменства, відзначення пам'ятних, культурних і літературних дат, висвітлення суспільно-культурних подій, є дуже цінним матеріалом для усвідомлення духовних взаємин і зв'язків між Румунією та Україною. Важливим джерелом інформації стали журнальні та газетні видання, що виходять у світ під егідою Союзу українців Румунії, — українськомовні (журнал українських письменників Румунії «Наш голос», часописи «Український вісник», «Вільне слово») та румунською мовою («Український кур'єр» і «Українські відлуння»).

Велику роль в румунській україністиці відіграють книжкові видання. Це передовсім вихід у світ перших доповнених двох томів трилогії «Свято» Корнелія Ірода, що разом з його третьою книжкою «Сонце в очах» і новим романом «Ворог мого ворога» незабаром будуть опубліковані і складуть тепер тетралогію. «Свято» — це не лише високохудожній твір, вартий уваги широкого читача. Він прикметний і тим, що вперше в українській літературі Румунії став своєрідним жанровим взірцем, який виразно уособлював конститутивні риси епічного роману. Подією в культурному житті Румунії стала також публікація роману ще одного українського і румунського письменника Михайла Трайсти «Бляшаний Христос». Твір вирізняється не лише новою для тамтешньої української літератури жанровою формою як роман в новелах, а й оригінальним філософським осмисленням теми істинної віри людини в християнське вчення, а також негативних, дегуманізуючих людини наслідків її відступу від тисячолітніх ідеалів. Останні роки ознаменовані виходом двох монографій: «Молитви і псалми Тараса Шевченка» Івана Кідещука та «Просвітлене Шевченкове слово» Євсебія Фрасинюка. Кардинальне питання, яке намагається висвітлити І. Кідещук, стосується релігійних поглядів поета, його ставлення до віри в Бога. Він подає власну класифікацію цих жанрових різновидів: молитви-слави, молитви-скарги, молитви-лементациї, молитви-подяки, молитви-гімни, молитви-медитації та ін.

В українському письменстві Румунії завжди гостро стояла проблема створення якісної літератури для дітей. Цьому процесові великою мірою сприяв вихід у світ журналу для дітей «Дзвоник», на сторінках якого заявили про себе Марта Бота, Марія Опрішан, Марія

Чубіка, Михайло Михайлюк, Людмила Дорош та інші. 2019 р. вийшли друком книжки «Дитинства зорі калинові» Михайла Трайсти, «Найкраща мама» Ірини Мойсей, 2020 р. — «Крізь шпарину у світ казковий» Людмили Дорош. Ці книжки різняться за своєю тематикою, словесно-поетичною образністю, проте їх об'єднує велика жанрова різноманітність (вірші і проза, байки-оповідки, повісті-казки, притчі, веселі задачки, оповідання тощо), а також пізнавально-навчальне, виховне спрямування, українознавчий та загальнолюдський аспекти.

2021-й — це рік 165-ліття від дня народження Івана Франка та 150-ліття від дня народження Лесі Українки, тому чимало культурно-літературних подій, наукових публікацій у цей період було присвячено саме нашим класикам. 27 серпня 2021 р. в осередку бухарестської філії Союзу українців Румунії відбувся круглий стіл, присвячений І. Франкові; круглий стіл був проведений також із нагоди 150-річчя від дня народження Лесі Українки та 110-річчя з часу написання нею «Лісової пісні». На другому організатори презентували книжку «“Лісова пісня” — драма-феєрія в 3-х діях» у перекладі румунською М. Трайсти та К. Ірода. Заходи відбувались в рамках Національного фестивалю українського театру, де йшлося також про переклади румунською мовою п'єс інших українських драматургів. Відзначення цих пам'ятних дат широко висвітлювалося в періодичній пресі, а в кількох числах журналу «Наш голос» було опубліковано низку розвідок, присвячених обом письменникам. Це, зокрема, статті Магдалени Ласло-Куцюк «Повісті Івана Франка з легендарною основою», «“Кассандра” Лесі Українки та “Едіп-цар” Софокла», «Прославляння вогню», «“Камінний господар” Лесі Українки», І. Ковача «Трагічність генія в “Лісовій пісні” Лесі Українки та “Лучафері” Міхая Емінеску», В. Антофійчука «“О, яка ж то кара Месією, що світ рятує, бути!” (Конфлікт небесного й земного в драматичній поемі Лесі Українки “Одержима”»». Прикметно, що в спеціальних випусках «Нашого голосу», присвячених ювілеям І. Франка та Лесі Українки, читачам було запропоновано також низку творів цих письменників.

Літературна громадськість Бухареста на початку вересня 2021 р. відзначила 75-річчя від дня народження Івана Ковача — відомого українського поета, прозаїка, культурного діяча, головного редактора часопису «Вільне слово», члена національних спілок письменників Румунії та України. Він тричі лауреат премії Спілки письменників Румунії (1977, 1985, 2006), лауреат Чернівецької обласної премії ім. Ю. Федьковича. На ювілейному вечорі наголошувалось, що українська література Румунії відома у світі завдяки творчості І. Ковача — новатора в царині поезії. Його колега по перу М. Михайлюк назвав письменника «еретиком в поезії», адже, заявивши про себе наприкінці 1960-х років, він рішуче відступив від усталених канонів поетичної творчості, відкриваючи в ній нові аспекти художнього мислення.

І. Ковачу належить також вагоме видання — двотомна «особистісна» (як він сам її означив) антологія української класичної і сучасної поезії «Сміються, плачуть солов'ї» (2010, 2014). Він не лише впорядник, а й автор передмови та біографічних коментарів до творчого шляху кожного поета. В антології наявний широкий діапазон української поезії — від зразків давньої літератури, творів XIX ст. (Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, П. Куліша, Я. Щоголева, Ю. Федьковича, В. Самійленка, С. Руданського, Б. Грінченка, Б. Лепкого та ін.) до поезії XX ст., модерної, новітньої за змістом та художньою образністю: творчість початку віку (ранній П. Тичина, М. Бажан, М. Зеров, М. Драй-Хмара, О. Олесь, Б.-І. Антонич), спадщина шістдесятників (В. Симоненко, І. Драч, Л. Костенко, М. Вінграновський, Д. Павличко, І. Калинець, П. Мовчан) та поетів наступних років (В. Стус, М. Григорів, В. Вознюк, Н. Поклад та ін.). До антології також увійшли твори, за висловом упорядника, «лірико-пісенного, підвищено емоційного спрямування» — поетів А. Малишка, М. Ткача, Д. Луценка та ін., на слова яких складено пісні, зокрема про Київ (окрема добірка), та майстрів слова, менш відомих в Румунії, таких як П. Зарицький, М. Брозинський, Б. Мельничук.

Прикметно, що в антології знайшлося місце і для улюблених пісень Т. Шевченка, і для народних українськомовних пісень регіону Банат (Румунія), взятих зі збірки, укладеної професором Ужгородського університету І. Хлантою. Особливу увагу в антології приділено перекладам зі світової поезії, які зробили М. Бажан, М. Зеров, Г. Кочур, М. Фішбейн. У виданні вміщено також твори поетів української діаспори: Є. Маланюка, Я. Славутича, О. Масикевича, М. Корсюка, І. Ковача, М. Михайлюка, Т. Ребошапки, М. Лясевича.

2020 р. відзначив 25-ліття з часу свого заснування літературно-культурний журнал українських письменників Румунії «Наш голос». Уперше він вийшов у світ 1990-го при Спільці письменників країни, а з 1993-го його було передано під егіду Союзу українців Румунії. Із часу заснування на його сторінках було опубліковано чимало творів українськомовних письменників Румунії, України й діаспори, перекладів із румунської та інших літератур світу, критичних статей, матеріалів літературознавчого, наукового, історичного й культурно-просвітницького характеру. Публікація надає свої сторінки для літературних дебютів, підтримуючи спроби молодих талановитих письменників.

Феномен Тараса Шевченка — це тема, що постійно знаходить своє втілення на сторінках «Нашого голосу». Про Кобзаря та його творчість писало чимало авторів як румунських, так і українських. Але найбільше цій темі приділяли увагу дослідники І. Ребошапка, І. Кідещук, Є. Фрасинюк. Цикли статей пізніше були опубліковані у вигляді монографії «Сторінки румунської шевченкіани» у 2 т. (т. 1, 2016; т. 2, 2017) І. Ребошапки та книжок двох вищезгаданих авторів. У журналі є рубрика «Україніка Бухарестського університету», її автор, І. Ребошапка, — тепер почесний професор цього навчального закладу. Він простежив шлях становлення в університеті наукової україністики (фольклористики, літературознавства, мовознавства, перекладознавства) з часу заснування на факультеті славистики відділення української мови та літератури (1952). Автор докладно аналізує не лише монографічні дослідження, збірки фольклору, а й інші розвідки, що з'являлися з-під пера викладачів-україністів різних профілів. Крім того, він розглядає поетичні й прозові книжки українських авторів Румунії різних періодів, додає до свого аналізу й відгуки про них інших критиків. Статті І. Ребошапки цікаві своїм багатим фактичним матеріалом, бо окреслюють роль кожного науковця в становленні україністики, а також мають велике значення для усвідомлення історії цієї галузі як філологічної науки.

У часописі постійно висвітлюються важливі культурні події, що відбуваються в Румунії. Публікація М. Трайсти в одному з чисел «Нашого голосу» присвячена національному фестивалю-конкурсу мистецтв «Юні українські таланти Румунії», що відбувся у жовтні 2021 р. Цей конкурс організувала Комісія з питань культури Союзу українців Румунії, у ньому взяли участь 192 учні із Бухареста, Сучавського і Марамуреського повітів. У номері «Нашого голосу» за жовтень 2021 р. надруковано інформацію про Національні збори «Роль освіти та місцевого державного управління у збереженні української ідентичності». На зборах обговорювався стан освіти українською мовою; у рамках заходу Організація жінок-українок Румунії провела семінар на тему «Роль жінки у збереженні етнічної, мовної та культурної ідентичності».

In memoriam

Українське письменство Румунії зазнало непоправної втрати: на 71-му році життя відійшов у вічність один із найталановитіших майстрів слова країни Микола Корсюк. Член Спільки письменників Румунії та Національної спілки письменників України, поет, прозаїк, критик, видавець (він був завідувачем української редакції видавництва «Критеріон», головним редактором часопису «Наш голос», редактором «Українського вісника», потім, аж до своєї смерті 21 листопада 2020 р., — головним редактором дитячого журналу «Дзвоник»), автор восьми поетичних і прозових збірок. Твори

М. Корсюка друкувались, крім Румунії, у виданнях України, Німеччини (журнал «Зерна»), Польщі («Антологія української поезії»), Канади (антологія «Поза традиції»), перекладались румунською та іншими мовами. Його творчість була високо оцінена як румунською, так і зарубіжною критикою, письменника справедливо називали одним із творців української літератури Румунії ХХ ст. Найвагомішою прикметою поетичного обдарування митця було його новаторське художнє мислення, яке багато в чому формувалось під впливом творчості українських і румунських шістдесятників — І. Драча, М. Вінграновського, Н. Стенеску, А. Бландіани та ін. Оригінальною є також мала проза М. Корсюка.

Письменницький талант М. Корсюка був глибоко закорінений в українській ментальності, в українському народному та культурному середовищі. Поет був воістину українцем з великої літери, у його серці, у його способі мислення і творення, в усьому його житті завжди була присутня, як він сам зізнавався, «Україна моя золота». Митець писав лише українською, насамперед про українців і для українства. Ми в Україні безмежно вдячні М. Корсюку за те, що він був тим літератором Румунії, котрий відкривав читацькому загалу своєї країни імена наших письменників — класиків і сучасників. М. Корсюк є автором багатьох глибоких аналітичних розвідок (передмов до видань творів, статей, есеїв) про їхню творчість, зокрема, йому першому належать публікації про представників «Розстріляного відродження». Погляд на аналізовані явища завжди був свіжий, оригінальний, такий, що може гідно доповнювати розвідки вітчизняних учених. Він також був одним із небагатьох румунських критиків, котрі професійно оцінили творчий доробок низки українських письменників країни, як своїх попередників, так і сучасників. Загалом же внесок М. Корсюка в українську справу, у збереження й збагачення етнічної, духовної й культурної ідентичності українців Румунії неоціненний і назавжди залишиться в історії українства цієї країни.

Тамара НОСЕНКО

м. Київ

Отримано 19 листопада 2021 р.